

Badania nad Rzeczpospolitą szlachecką prowadzą naukowcy z kilku państw, dla których jest to historia ojczysta. Celowe jest więc organizowanie cyklicznych spotkań z udziałem naukowców z tych państw. Taką inicjatywą jest konferencja pt. *Ukraina, Ruś w epoce nowożytnej. Instytucje i elity*. To drugie spotkanie historyków polskich i ukraińskich w ramach serii sesji naukowych *Polsko-ukraińskie sympozja epoki nowożytnej*. Pierwsze odbyło się w Kijowie w dniach 12–13 września 2013 r. na Kijowskim Uniwersytecie imienia Borysa Hrinchenki, a w przygotowaniu brał udział także Instytut Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Na listopadowej konferencji zostaną omówione problemy cieszące się zainteresowaniem wśród historyków z obu państw, m.in. zagadnienia dotyczące spraw ustrojowych, społeczeństwa, religii i kultury oraz Kościoła. Wątkiem przewodnim będą instytucje funkcjonujące na ziemiach ruskich i ukraińskich Rzeczypospolitej. Drugim ważnym aspektem są elity, które odgrywały tam dominującą rolę.

Celem konferencji jest podjęcie nowych problemów badawczych, wprowadzenie nowych ustaleń oraz stworzenie możliwości prowadzenia dyskusji naukowej nad podejmowanymi badaniami; a w konsekwencji doprowadzenie do lepszego zrozumienia środowiska naukowego w Polsce i na Ukrainie, co przełoży się na lepszą współpracę i powstanie nowych międzynarodowych projektów naukowych. Konferencja ma też cele społeczne i edukacyjne: zapoznanie się pracowników instytucji naukowych i kulturalnych, nauczycieli oraz studentów z dorobkiem naukowców z obu państw zajmujących się epoką nowożytną.

Konferencja współfinansowana przez

Ministerstwo
Nauki
i Szkolnictwa
Wyższego

Organizator

Polska Akademia Umiejętności

Współorganizatorzy

Instytut Historii
Uniwersytetu Jagiellońskiego

Kijowski Uniwersytet
im. Borysa Hrinchenki

Patron medialny

www.pau.krakow.pl

Ukraina, Ruś w epoce nowożytnej

Instytucje i elity

● Informator edukacyjny

18–20 listopada 2015

POLSKA AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI
ul. Sławkowska 17
Kraków

Pałac Stanisława Koniecpolskiego w Podhorcach (XVII w.)

Sobór Mądrości Bożej w Kijowie (XI w., odbudowany w XVII w.)

W XIII w. w wyniku najazdów mongolskich doszło do rozpadu Księstwa Kijowskiego, którego znaczna część została w kolejnym stuleciu przyłączona do Litwy i Polski. Państwa te w 1385 r. zawarły unię personalną. Na wschód od nich leżało Księstwo Moskiewskie, które w XIV i XV w. rosło w siłę, zrzucając w końcu zwierzchnictwo mongolskie. W XVI w. następowała systematyczna integracja obu organizmów, której uwieńczeniem było zawarcie w 1569 r. unii realnej w Lublinie. Przed podpisaniem tego układu król doprowadził do inkorporacji do Korony Ukrainy i Wołynia. W wyniku unii powstała Rzeczpospolita Obojga Narodów. Elity ludności ruskiej wykazały się w tym czasie pasywnością i były biernym uczestnikiem tego procesu. Zadowolili się utrzymaniem dominującej pozycji ekonomicznej i zwyczajów. Z biegiem czasu nastąpiła polonizacja elity szlacheckiej, a zwłaszcza magnackiej. Było to skutkiem atrakcyjności polskich wzorców ustrojowych, przejawiających się w przywilejach szlachty i jej aktywności w życiu politycznym państwa. Ważną rolę odegrał także wpływ kultury renesansu, którą utożsamiano z łacińskością. Pod wpływem soboru trydenckiego wzmocnieniu uległ nie tylko Kościół katolicki, lecz cała kultura łacińska. Jedną z jego konsekwencji była także unia brzeska mająca w założeniu doprowadzić do integracji religijnej w Rzeczypospolitej. Powstał w jej wyniku Kościół unicki i wzrosły konflikty religijne na ziemiach, gdzie mieszkali przedstawiciele różnych wyznań.

Rolę obrońców prawosławia przejęli mieszczenie i Kozacy. Na niezasiedlonych terenach Ukrainy ukształtowała się w drugiej połowie XVI w. Kozaczyzna, która w pierwszych dekadach XVII w. znacznie urosła w siłę. Kozacy stali się obrońcami nie tylko wiary prawosławnej, lecz i krzewicielami kultury ruskiej. Postawa władz państwowych wobec Kozaczyzny była niejednolita. Intensywna kolonizacja Ukrainy w pierwszej połowie XVII w. przyniosła konflikty między magnatami, wywodzącymi się często z dawnych kniaziów ruskich i popieranymi przez władzę państwową, a ludnością miejscową, którą stanowili nie tylko Kozacy i chłopci, ale też szlachta. W 1648 r. doszło do wybuchu powstania Chmielnickiego. Kozaczyzna stała się ważnym czynnikiem w rywalizacji o dominację w Europie Środkowo-Wschodniej. Niestety dla wszystkich mieszkańców Rzeczypospolitej przyniosły starania związania się Chmielnickiego z Moskwą, która wykorzystała konflikt polsko-kozacki dla swoich celów. W wyniku wojen w 1667 r. doszło do podziału Ukrainy między Rzeczpospolitą i Moskwą. W następnych latach umocniona Rosja zdominowała Kozaczyznę, zajęła Krym i doprowadziła do rozbiorów Rzeczypospolitej. Państwo to, mimo podjętych prób wydobywania się z upadku, okazało się zbyt słabe, aby przetrwać w otoczeniu absolutystycznych sąsiadów. Dawało jednak mieszkańcom możliwości rozwoju, narodowi politycznemu prawo udziału we władzy, a grupom niezaliczającym się do niego – swobodę i autonomię.